

Tatjana Leskošek Denišlič: Bose noge

V Ljubljani se je pisalo leto 1954. Otroci zadnjih izdihljajev druge svetovne vojne smo obiskovali prve razrede osnovnih šol. S starši in mlajšo sestrico smo domovali za Bežigradom, v trinadstropni stavbi z dvema vhodoma, ob glavni, takrat široki Titovi, danes Dunajski cesti. K naši hiši se je stiskala ožja vogalna stavba, v kateri so imeli prostore miličniki, današnji policisti, v skrajnem kotu pa je uradovala pošta z velikim pisemskim nabiralnikom ob vhodnih stopnicah. Dvorišča in vrtovi na notranjih straneh teh hiš so bili otroška prostranstva in ves naš svet. Takrat se še ni potovalo, morda smo kdaj pa kdaj z vlakom obiskali staro mamo v Litiji.

Šolskih okolišev nismo poznali, razumljivo je bilo, da Bežigradjani obiskujemo šolo v Jami, kot smo jo otroci in starejši poimenovali, saj se je dičila v globoki jami ob Vodovodni cesti, nasproti Plečnikovega stadiona, kamor nismo smeli brez spremstva. Njegovo veličastno notranjost smo skrivaj občudovali skozi reže na vratih ali čez majhne luknjice v zidu. Danes me močno zmrzi, ko opazujem njegovo dolgoletno propadanje!

Ponosni smo bili na našo šolo, novejše, svetlo dvonadstropno poslopje s številnimi velikimi okni. Dva vhoda in dvoje širokih stopnišč so vodili četrtošolce in pevce šolskega pevskega zbora na tedenske vaje v vrhnje nadstropje, nas mlajše pa peljala v spodnjo etažo, kjer smo imeli izhode na travnik v jami. Tu smo pogosto malicali kruh in oranžen angleški sir, prijetno slan in dobrega okusa, ki smo ga, po pripovedovanju staršev, dobili kot poveljno pomoč iz tujine, se igrali ter fotografirali za spomin ob zaključku šolskega leta.

Na osnovno šolo me vežejo čudoviti spomini. Danes so prvošolčki leto mlajši, obvladajo črke, številke in nekateri že čitajo. Moja generacija pa je znanje pridobivala v šoli. Kot spužve smo vpijali znanje, kar so nam ga učiteljice podajale. Globoko smo jih spoštovali in se jih tudi malce bali. Glasno smo pozdravljali in bili ponosni, ko so odzdravile. Bile so nam vzgled, saj so bile naš največji vodnjak učenosti in marsikatera deklica je želela postati učiteljica. V prvem razredu me je učila mila gospa, Bežigradjanka, ki je stanovala v neposredni bližini Plečnikovega stadiona. Še danes pomnim, kako zanimivo nam je predstavila črke! Pričeli smo z lažjimi, kot je I in risali navpične in poševne črte več dni. Črko D nam je prikazala z drevesom, kjer smo deblu dodali velik trebušček in za črko S smo prerisali gosko s table ter na njej izpeljali dva zavoja in vsi smo vedeli, da je to S.

Takrat smo poznali le svinčnike ter modro in rdečo barvico. Z njimi smo na koncu domače naloge čez eno ali dve vrstici, vedno dodali okrasek. Spominjam se, da je včasih pomagala mama in je bil zaključek napisanega še lepši. Sošolka Alenka je bila nekaj posebnega, saj je imela škatlo z dvanajstimi barvnimi svinčniki. Otroci smo ji tiho zavidali in jo malce nevoščljivo občudovali. Meni jih je kmalu par poklonila, a sva jih še isti dan z mamo obiskali in jih vrnili. Pridiga, ki je sledila, da barvic ne dobiš za prvim vogalom in jih je sošolka zagotovo prejela v dar iz tujine, je v otroški glavici še dolgo odzvanjala.

Ko sem prestopila prag tretjega razreda, smo menjali stanovanje, a ostali na tem ljubem koncu Ljubljane. Do šole ni bilo nič dlje, saj smo se preselili za vogal, na Kržičevo ulico v t.im. pekovsko hišo, ki je stala nasproti velike vojašnice. Do šole ni bilo nič dlje.

Še vedno se spominjam mogočne železne ograje s konicami na vrhnjih zaključkih, za katero se je ob Titovi cesti šopirila najlepša, oficirska stavba, za njo pa se je drenjalo več manjših, tudi barak, verjetno za vojake. Sredi je stala večja kuhinja z vedno odprtimi okni in glasnimi kuharji. Na dvorišču za njo so bili parkirani veliki kamioni in grozeči topovi z dolgimi rilci. Čisto na koncu, nasproti gimnazije, so imeli konjske hleve za rjave in črne lepote, ki so pogosto glasno rezgetali. Mogočni kostanji ob ograji so

poleti nudili blagodejno senco dežurnim vojakom, ki so patroljirali ob zlovešči ograji ter zakrivali radovedne poglede v osrčje te topniške kasarne. Naše stanovanje v prvem nadstropju je bilo idealno za skrivno opazovanje. Ne vem zakaj, a pločnik ob njej je vedno sameval, ljudje so se ogibali srečanju z oboroženimi vojaki, verjetno zaradi spominov na drugo svetovno vojno.

V tretjem razredu nas je poučevala manjša, močnejša gospa, mama sošolca Zvoneta. Materinsko je bedela nad nami, nikoli ni povzdignila glasu ali kaznovala. Ne vem, smo bili tako pridni ali nas je ona znala umiriti? Sedela sem v tretji klopi, sosede se več ne spominjam. Dobro pa vem, da je za menoj sedel tih, a od časa do časa duhovit Tine, suh, visok fant svetlih las in modrih oči. Mar niso ljudje, ki najmanj govore o sebi, najbolj zanimivi? Da, bil mi je všeč, večkrat sem ga skrivaj opazovala. Nam, deklicam, ni nikoli nagajal in s fanti se ni pretepal. Včasih mi je celo namenil kakšno prijazno besedo, ki sem jo razumela kot naklonjenost.

Toplega junijskega dne, ko se je šolsko leto počasi zaključevalo, sem opazila, da je Tine prišel v šolo bos. Da, bos. Tudi naslednji dan je vajo ponovil. Komentarjev sošolk in sošolcev se ne spomnim v podrobnosti, vem le, da je zbudil občudovanje vseh, ali pa se je le meni tako dozdevalo. Tudi moje, veliko. Devetletni smrkliji je bil pogled na njegove bose noge v razredu pogumno dejanje, pravi dogodek leta, ki sta mu pristajala. Da, čas je bil takrat drugačen, nikjer se ni nič posebnega dogajalo. Ni bilo denarja in tudi igrač zelo malo. Nismo poznali zdajšnje tehnologije različnih telefonov, računalnikov in prenosnikov, s pomočjo katerih se tukaj in zdaj na veliko spleta, čivka, tik toka in surfa. Povojni čas ne malim ne velikim ni bil naklonjen. Starši so bili zadovoljni, ko so skrpali začetek meseca s koncem. Ne vem, je bilo to slabo?!?

Prezeta od videnega, sem želela tudi sama zablesteti in biti v razredu brez obutve, copat takrat še nismo nosili.

Naslednji dan sem doma komaj izsilila, da grem v šolo bosa. Mama je sicer vila roke, prepričevala, prosila in grozila, a brez haska. »Tine je bil včeraj bos in tudi jaz bom danes«, sem vztrajala. Karakter ali zaljubljenost pri devetih, ne vem. Dobro se spominjam poti v šolo tistega dne. Do Vodovodne ceste je šlo enostavno, kocke in asfalt na nekdanji Titovi cesti so bili ljubeznivi do trmaste mestne deklice z nežnimi podplati, ki so jih dotlej vedno varovali čevlji. Res je bilo toplo, nevajena razgretoga asfalta sem stisnila zobe in je nekako šlo. Težje je bilo hoditi po dolgi Vodovodni cesti do šole. Drobn kamenčki na makadamu, stekleni okruški, odlomljene vejice, neravna površina ob hišah, večje in manjše luknje ter prah in še enkrat prah vsepovsod, so mi grenili pot. Trma pač ni nadoknadila kondicije. Vsaj zeblo ni, saj so bili takrat letni časi še taki, kot jih poznamo iz povesti in pozna pomlad tistega dne je pot v šolo obsijala s soncem.

Bosa in umazana sem stopila v razred. Pogum je v hipu izpuhtel, saj je bil Tine tistega dne obut. Ne vem, kaj sem pričakovala. Da me bo pohvalil? Bil je tiho, sošolke in sošolci pa so me čudno gledali, saj sem, vestna in resna odličnjakinja, vedno prihajala obuta in urejena. Mamine pridne roke so z drobno iglo vbadale v uporabne kose starih cunj in jih spreminjale v nove, za takratne čase zelo lepe. Po njeni zaslugi sva bili z mlajšo sestrico, kljub pomanjkanju, ki je vladalo po zaključku druge svetovne vojne, vedno čisti in modno oblečeni.

Vrag je vzel šalo, projekt se je sfižil in streznitveni alarm je zazvonil. Osramočena sem sedla v klop in noge spodvila globoko pod stol. Kako me je bilo sram! Štiri šolske ure se nisem premaknila, pod stolom zvita stopala so mravljinčasto drevenela in bolela. Pohvale ali občudovanja nisem slišala, ne Tineta ne ostalih. Priznam, najraje bi se pogreznila pod klop in še globlje, ko bi šlo. Neznansko sem trpela! Sklonjene glave, zgrbljena v vratu in zvita v pasu, sem komaj dočakala zvonec, ki je oznanil konec četrte šolske ure. Razočarana, da tudi Tine ni opazil mojega poguma, sem bolečih nog ucvrla proti domu.

Dolge mamine pridige ne bom ponavljala, prav tako ne opisovala mukotrpnega drgnjenja umazanih, ranjenih in krvavih nog. Mestno dekletce se pri rosnih letih ni zavedalo, da smo prebivalci prestolnice in da taki podvigi ne sodijo v glavno mesto. Tistega dne tudi nove snovi nisem spremljala, saj sem se ukvarjala le z doživeto sramoto in premišljevanjem, kako čarodeji s paličico spremenijo vidno v nevidno in kako bi mi njegova nadnaravna sposobnost olajšalo doživeto sramoto.

Skozi napake in male poraze moraš, da se česa naučiš in pripraviš na naslednje. Opisana pustolovščina mi je kasneje v življenju bila dobra šola in je vrhunsko koristila – odtlej sem vedno dvakrat premislila, predno sem hotela koga posnemati.